

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА

«ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ»

вул. Митрополита Василя Липківського, 36, м. Київ, 03035, тел./факс: (044) 248-25-13

05.06.2013 р. № 14.1/10-1685

На № _____ від _____

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій

Республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні та Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти

Про методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти

З метою підвищення рівня якості позашкільної освіти та врахування в роботі Інститут надсилає методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти.

Просимо поінформувати працівників районних (міських) управлінь (відділів) освіти і науки, методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти, відповідальних за питання позашкільної освіти, керівників позашкільних навчальних закладів у регіоні.

Додаток: на 15 арк. в 1 прим.

Директор
Удод

О. А.

Методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти

Навчальна програма з позашкільної освіти (далі – програма) – це нормативний документ, що визначає мету, завдання, зміст, обсяг, порядок, способи організації навчально-виховної діяльності та вимоги до її результатів.

Навчальні програми з позашкільної освіти розробляються із врахуванням положень законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» та відповідно до Положення про позашкільний навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 травня 2001 року № 433, Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2004 р. № 651 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 серпня 2004 р. за № 1036/9635, Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 22.07.2008 № 676. При цьому мають бути враховані Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджені наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243, Державний стандарт певної освітньої галузі (Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.05.2012 № 615; Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462; Державний стандарт базової і повної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392), Концепція профільного навчання (нова редакція), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 11.09.2009 № 854.

Навчальна програма з позашкільної освіти має складатися з таких структурних елементів:

- пояснювальна записка,
- навчально-тематичний план,
- зміст програми,
- прогнозований результат,
- орієнтовний перелік обладнання (за потребою),
- література,
- додатки (за потребою).

Назва програми має відображати зміст діяльності творчого об'єднання, та напрям позашкільної освіти.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА до програми містить таку інформацію:

- актуальність навчальної програми, обґрунтування необхідності створення програми, її новизна, оригінальність;
- напрямок позашкільної освіти та організаційна форма творчого об'єднання, в яких реалізується програма;
- вік вихованців, на яких розрахована програма;
- посилання на навчальні програми, на основі яких розроблено програму або внесено зміни, доповнення, та обґрунтування цих змін (за потребою);
- мета і завдання програми;
- рівні, строк навчання, кількість годин на рік/тиждень;
- особливості побудови навчальної програми (за потребою);
- загальна характеристика навчально-виховного процесу, рекомендовані методи, форми, засоби навчання і контролю за досягненнями вихованців, ресурсне забезпечення.

Особливу увагу слід звернути на визначення мети і завдань програми, яка має забезпечувати навчання, виховання, розвиток та соціалізацію дітей і молоді.

Мета – це ідеальне передбачення кінцевих результатів навчально-виховної діяльності, на досягнення яких спрямована навчальна програма. Формулюється мета одним реченням, в якому даються відповіді на такі питання: Що ми робимо? Для кого ми це робимо? Як ми це робимо? Коректно сформульована мета починається з віддієслівного іменника (формування, сприяння, створення умов та ін.). Завдання програми конкретизують мету, визначають шляхи її досягнення. Завдання можуть бути навчальними (озброєння учнів науковими знаннями, спеціальними і загально навчальними вміннями та ін.), виховними (формування світогляду, моралі, естетичної культури та ін.), розвиваючими (розвиток мови, мислення, пам'яті, творчих здібностей, рухової та сенсорної систем та ін.). Коректно сформульовані завдання починаються з дієслова неозначеної форми (навчити, розвинути, удосконалити, визначити, виховати, поглибити, систематизувати та ін.).

Наприклад: Метою навчальної програми є створення умов для творчого розвитку дітей засобами соломоплетіння.

Завдання навчальної програми:

- ознайомити з українськими народними ремеслами і промислами, традиціями мистецтва соломоплетіння;

- навчити володінню технікою соломоплетіння, плетіння з природних матеріалів;

- виховати дбайливе ставлення та пошану до народних традицій;

- виховати культуру праці;

- розвинути художній смак, творчу уяву, фантазію, виробити індивідуальний стиль роботи;

- розвинути позитивні якості особистості: працелюбство, наполегливість у досягненні мети, відповідальність за результат власної діяльності;

- сприяти самореалізації дитини в соціумі засобами мистецтва;

- сприяти професійному самовизначенню.

Мета та завдання навчальної програми можуть бути сформульовані із урахуванням компетентісного підходу, наприклад:

Метою навчальної програми є формування ключових компетентностей особистості засобами класичного танцю.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної – забезпечує ознайомлення з поняттями та знаннями, що стосуються сучасного танцю як одного із видів хореографічного мистецтва;

практичної – сприяє оволодінню навичками класичного танцю, методикою виконання вправ та основних елементів класичного танцю;

творчої – забезпечує формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння хореографічним мистецтвом, розвиток естетичних почуттів, та смаків;

соціальної – сприяє вихованню дбайливого ставлення до надбань світової та вітчизняної культури, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, народних традицій; самореалізації особистості в соціумі; професійному самовизначенню.

Варіанти формулювань, що можуть бути використані у пояснювальній записці, наведено у додатку 1.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН має вигляд таблиці, відображає розділи, теми та визначає співвідношення навчального часу, який відводиться на засвоєння теоретичного матеріалу та його практичне опрацювання (зразки 1, 2). Загальна кількість годин для практичних занять, як правило, має бути більшою, ніж для теоретичних. При формулюванні назв розділів/тем слід використовувати речення телеграфного стилю, не допускається використання складних конструкцій і фраз, що можуть мати багатозначне тлумачення.

Зразок 1

Початковий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Назва розділу	12	20	32
1.1. Назва теми	8	10	18
1.2. Назва теми	4	10	14
Розділ 2. Назва розділу	8	10	18
2.1. Назва теми	8	10	18
Підсумок	2	-	2
Разом	54	90	144

Зразок 2

**Початковий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Назва теми	8	10	18
3.	Назва теми	4	10	14
4.	Підсумок	-	2	2
	Разом	52	92	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ структурується за розділами та темами відповідно до навчально-тематичного плану.

Зміст навчальної програми має відповідати таким вимогам:

відповідність сучасному рівню розвитку суспільства і науки;

спрямованість навчального матеріалу на розвиток пізнавальних і творчих здібностей вихованців, забезпечення систематичної роботи з обдарованою і талановитою молоддю;

науковість і достатність теоретичних пояснень, коректність і доцільність введення наукових понять та термінів;

практична спрямованість навчального матеріалу;

відповідність обсягу навчального матеріалу нормам навантаження та кількості навчальних годин;

відповідність навчального матеріалу віковим особливостям вихованців (учнів, слухачів) та рівню їх підготовки;

наступність у засвоєнні знань, умінь і навичок, здобутих вихованцями (учнями, слухачами) у попередні роки навчання;

використання та поглиблення знань, отриманих вихованцями (учнями, слухачами) в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах.

Навчальна програма може бути побудована лінійним, концентричним або блочним способами:

при лінійному способі навчальний матеріал реалізується систематично і послідовно з поступовим ускладненням, за висхідною лінією, при цьому новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним;

концентричний спосіб допускає повторне вивчення окремих розділів і тем як на одному, так і на різних рівнях навчання з розширенням та поглибленням змісту навчального матеріалу;

блочний спосіб передбачає розподіл навчального матеріалу на самостійні структурні одиниці – блоки, дає можливість заміни одного змістового блоку

(розділу або теми) іншим в залежності від наявних організаційно-методичних умов, запитів вихованців.

При розробленні програм можливе поєднання елементів різних способів побудови (блочного та концентричного, лінійного та концентричного тощо).

При побудові навчальних програм на основі компетентнісного підходу необхідно провести його через всі розділи навчальної програми – від відповідних формулювань мети і завдань до змісту програми, форм практичної роботи, прогнозованих результатів, контролю практичних досягнень вихованців.

Опис змісту програми здійснюється з дотриманням такої послідовності викладу матеріалу:

назва розділу/теми (нумеруються арабськими цифрами, номер теми складається з номера розділу і порядкового номера теми, відокремлених крапкою; починаються з абзацу в 1,25 см);

кількість годин для вивчення теми;

зміст навчального матеріалу (теоретична та практична частини).

Розділ «**ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ**» передбачає результати навчально-виховної діяльності за кожен період навчання та має такі складові: вихованці (учні, слухачі) мають знати, вихованці (учні, слухачі) мають вміти, вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід. За умови застосування компетентнісного підходу складові прогнозованого результату будуть такі: вихованці (учні, слухачі) мають знати і розуміти, вихованці (учні, слухачі) мають вміти та застосовувати, у вихованців (учнів, слухачів) мають бути сформовані компетенції.

Прогнозовані результати можна оформити у вигляді таблиці:

Назва розділу (теми)	Вимоги до рівня досягнень вихованців (учнів, слухачів)	Форма демонстрації досягнень вихованців (учнів, слухачів)
Розділ ...	Вихованці (учні, слухачі) мають знати ...; Вихованці (учні, слухачі) мають вміти ...; Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід у ... або Вихованці (учні, слухачі) мають знати і розуміти ...; Вихованці (учні, слухачі) мають вміти і застосовувати ...; У вихованців (учнів, слухачів) мають сформуватися компетентності ... (при розробленні навчальної	Творча робота, портфоліо, презентація, захист проекту; виріб, макет, модель; концертний виступ; участь у виставках, фестивалях, конкурсах, змаганнях, походах тощо; присвоєння відповідних спортивних розрядів (звань).

	програми із врахуванням компетентнісного підходу)	
--	---	--

Прогнозований результат має бути пов'язаний з визначеними завданнями; теоретичним та практичним навчальним матеріалом, що був опрацьований протягом відповідного періоду навчання.

Передбачені навчальними програмами методи оцінювання результатів навчально-виховного процесу повинні здійснювати позитивний вплив на самооцінку, забезпечувати емоційну рівновагу, мотивувати дітей до пізнання та творчості.

ЛІТЕРАТУРА. До навчальної програми може додаватися кілька списків літератури: використана при розробці навчальної програми; рекомендована для педагогів (науково-методичні видання, методичні посібники, методичні рекомендації), для вихованців (науково-популярні, довідкові видання, навчальні посібники, практикуми тощо).

Видання в списку літератури розміщуються в алфавітному порядку та описуються відповідно до чинного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ формується відповідно до Типових переліків навчально-наочних посібників і технічних засобів навчання для художньо-естетичних, еколого-натуралістичних, туристсько-краєзнавчих і науково-технічних позашкільних навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 08.01.2002 № 5, та містить інформацію про необхідні для організації навчально-виховного процесу матеріали, обладнання, прилади, інвентар, електронні засоби навчання тощо.

ДОДАТКИ оформляються за бажанням автора навчальної програми та можуть містити дидактичні матеріали, методичні рекомендації, репертуарний перелік, зразки виробів тощо.

Оформлення навчальної програми має відповідати вимогам Примірної інструкції з ведення ділової документації в позашкільних навчальних закладах, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 23.08.2012 № 947, а саме:

- текстовий редактор Word;
- гарнітура Times New Roman, через інтервал 1-1,5;
- поля: ліве – 3 см, праве – 1 см, верхнє, нижнє – 2 см;
- наскрізна нумерація сторінок вгорі по центру, на титульній сторінці номер не зазначається;
- назви структурних елементів виконуються великими літерами, жирним шрифтом.

Титульна сторінка містить таку інформацію:
найменування органу управління освітою;

найменування навчального закладу;
відомості про погодження програми;
відомості про затвердження програми;
напрямок позашкільної освіти;
назва програми;
строк навчання за програмою;
найменування населеного пункту;
рік розроблення програми.

Відомості про автора (авторів) та рецензентів програми зазначаються на другій сторінці та містять: прізвище, ім'я, по батькові, посаду і місце роботи кожного з них.

Зразок оформлення навчальної програми з позашкільної освіти подається у додатку 2.

Заступник директора

Ю. І. Завалевський

Додаток 1
до методичних рекомендацій
щодо змісту та оформлення
навчальних програм з
позашкільної освіти

**Варіанти формулювань,
що можуть бути використані у пояснювальній записці
навчальної програми з позашкільної освіти**

Структурний елемент пояснювальної записки	Варіант формулювання
Актуальність навчальної програми	- Актуальність навчальної програми пов'язана з .. - На сьогодні до числа найбільш актуальних питань освіти належить ... - Особливої уваги у вирішенні проблем позашкільної освіти набувають питання ...
Обґрунтування необхідності створення програми, її новизна, оригінальність	- Створення навчальної програми обумовлено необхідністю ... - Новизна навчальної програми полягає в ... - Специфіка навчальної програми обумовлена ... - Особливість полягає в ... - Навчальна програма орієнтована на ... - Відмінними ознаками навчальної програми є ... - Особливий акцент у змісті програми зроблено на - Пропонована програма побудована на основі особистісно-орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів ... - В основу навчальної програми покладені авторські матеріали ...
Напрямок позашкільної освіти та організаційна форма Вік вихованців, на яких розрахована навчальна програма	- Навчальна програма реалізується у ... (гуртку, студії, творчому об'єднанні, клубі тощо) ... (напрямок, профіль позашкільної освіти) та спрямована на вихованців віком ... (можливий розподіл за рівнями).
Посилання на навчальні програми, до	- Навчальна програма побудована на основі програми ...

яких внесено зміни, доповнення, та обґрунтування цих змін (за потребою)	- До ... внесено доповнення, що відображають такі особливості ...
Мета і завдання навчальної програми	Метою навчальної програми є ... Завдання навчальної програми: ... Основні завдання програми полягають у ...
Особливості побудови програми (за потребою)	- У структурі програми виокремлюються такі розділи ... - Програму побудовано за лінійним / концентричним / блочним принципом ... - Програма містить такі розділи (теми): ...
Рівні, строк навчання, кількість годин на рік, тиждень	Навчальна програма передбачає ... років навчання: 1-й рік – початковий рівень – ... год. на рік, ... год. на тиждень; 2-й рік – основний рівень – ... год. на рік, ... год. на тиждень;
Загальна характеристика навчально-виховного процесу, рекомендовані методи, форми, засоби навчання і контролю за досягненнями вихованців, ресурсне забезпечення.	- Програма передбачає проведення занять, клубної роботи, уроків, лекцій, індивідуальних занять, тренінгів, конференцій, семінарів, курсів, читань, вікторин, концертів, змагань, навчально-тренувальних занять, репетицій, походів, екскурсій, експедицій, практичної роботи в лабораторіях, майстернях, на об'єктах захищеного ґрунту, на навчально-дослідних земельних ділянках, сільськогосподарських та промислових підприємствах, на природі тощо. - Методами опрацювання навчального матеріалу є ... - Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові заняття, опитування, захист творчої роботи, виконання нормативів, контрольних вправ, участь в конкурсах, виставках, змаганнях, походах, концертах та захист навчального проекту або портфоліо.

Додаток 2
до методичних рекомендацій
щодо змісту та оформлення
навчальних програм з
позашкільної освіти

Зразок оформлення навчальної програми з позашкільної освіти

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ ТА МОЛОДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ
ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ, КРАЄЗНАВСТВА ТА ЕКСКУРСІЙ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-
методичної ради Миколаївського
обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти

№ _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти,
науки та молоді Миколаївської
облдержадміністрації

№ _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
туристсько-краєзнавчого напрямку
«Юні скаути»

2 роки навчання

Автори:

Власенко Сергій Славентійович – керівник гуртка зі скаутингу Миколаївського обласного Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді.

Майдибура Альона Василівна – методист Миколаївського обласного Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді.

Рецензенти:

Старева Г. М. – директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Мартінова С. В. – керівник туристських гуртків Миколаївського Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді, майстер спорту з туризму.

Трощенко В. О. – методист Миколаївського Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді, почесний працівник туризму України, відмінник освіти України, майстер спорту України.

Рошин І. Г. – кандидат наук з фізичної культури та спорту, доцент, Заслужений тренер України.

Сьогодні в Україні успішно діють скаутські організації, які дають можливість дітям та молоді самореалізуватися, знайти своє місце у суспільстві, вибрати правильні життєві орієнтири. Метою скаутського руху є сприяння всебічному розвитку дітей та молоді; розкриття творчого, інтелектуального, фізичного та духовного потенціалу; виховання патріота, відповідального громадянина своєї країни. Основним принципом є добровільність участі у діяльності скаутських організацій та необмеженість у віці учасників.

Навчальна програма реалізується у гуртку туристсько-краєзнавчого напрямку спортивно-туристського профілю та спрямована на вихованців віком від 10 до 15 років.

Мета програми – формування всебічно розвиненої особистості дитини засобами скаутингу та підготовка дітей до вступу до скаутської організації.

Основні завдання:

надати спеціальні знання з питань скаутингу, туризму, орієнтування, долікарської медичної допомоги;

формуванню почуття патріотизму, любові до рідного міста та краю; гуманне ставлення до навколишнього середовища;

створити умови для самореалізації, соціальної адаптації, оздоровлення дітей та молоді;

пропагувати здоровий спосіб життя, змістовний та активний відпочинок.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання:

1-й рік – початковий рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень;

2-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень.

Програма першого року навчання передбачає розвиток у вихованців пізнавального інтересу до навколишнього світу, знайомство зі спортивним туризмом та скаутингом, підготовку до вступу в скаути. Курс першого року навчання є пропедевтичним, тому не передбачає виділення окремих годин на перевірку засвоєних знань з тематичних блоків. Контроль за здобутими знаннями здійснюється під час проведення практичних занять.

Програма другого року навчання спрямовує діяльність гуртка на глибоке засвоєння дітьми скаутських законів, оволодіння туристськими навичками, основами першої медичної допомоги, набуття вмінь з «піонерингу» і передбачає підготовку вихованців до вступу у скаути. Здобуті гуртківцями знання перевіряються під час проведення контрольних занять, на які відводяться окремі години.

Навчання у гуртку не потребує спеціальної підготовки та знань. Навчальний матеріал програми адаптований до занять з вихованцями різного рівня підготовленості. У гурток приймаються діти, які не мають медичних протипоказань, виявляють інтерес до скаутингу.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу є:

науковість, синтез інтелектуальної і практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу.

Початковий рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	-	1
Розділ 1. Основи туристської підготовки та техніки безпеки («Таємничий ліс»)	11	22	33
1.1. Збирання рюкзака	1	1	2
1.2. Правила пересування на природі	1	2	3
Розділ 2. Життя міста («Кам'яне місто»)	15	14	29
2.1. Безпечний рух у місті	2	2	4
2.2. Правила поведінки у надзвичай-них ситуаціях	2	-	2
Підсумок	1	-	1
Разом	53	91	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (1 год.)

Знайомство з історією зародження та розвитку скаутингу в світі та в Україні. Засновники скаутського руху в Україні («Пласт»). Основні види діяльності скаутингу. Техніка безпеки.

Розділ 1. Основи туристської підготовки («Таємничий ліс») (33 год.)

1.1. Збирання рюкзака (2 год.)

Теоретична частина. Туризм, основні поняття та правила. Укладання рюкзака, визначення переліку речей, які необхідно брати у похід.

Практична частина. Відпрацювання вмінь укладання рюкзака (швидкість та правильність).

1.2. Правила пересування на природі (3 год.)

Теоретична частина. Орієнтування на місцевості.

Практична частина. Орієнтування та пересування на природі.

Розділ 2. Життя міста («Кам'яне місто») (29 год.)

2.1. Безпечний рух у місті (4 год.)

Теоретична частина. Правила дорожнього руху. Види та причини дорожньо-транспортних пригод, їх учасники та наслідки. Причини зростання кількості дорожньо-транспортних пригод у місті, шляхи їх усунення.

Практична частина. Проведення конкурсів, вікторин, змагань з правил дорожнього руху у місті.

2.2. Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях (2 год.)

Керування власними емоціями, почуттями. Само- та взаємодопомога, звернення по допомогу до відповідних служб, окремих громадян.

Підсумок (1 год.)

Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- державну символіку, її призначення;
- закони скаутингу;
- основи туристської підготовки;
- особливості організації харчування у побуті та в поході;
- основні правила читання карти;
- порядок організації страховки та самостраховки учасників походу;
- вимоги догляду за спорядженням;
- правила дорожнього руху, причини дорожньо-транспортних пригод;
- способи надання медичної допомоги;
- правила поведінки під час занять, походів та рухливих ігор.

Вихованці мають вміти:

- виконувати закони скаутингу;
- укласти рюкзак, збирати необхідне спорядження;
- читати карту, орієнтуватися на місцевості;
- організовувати страховку і самостраховку в умовах походу;
- доглядати за спорядженням;
- дотримуватися техніки безпеки, правил дорожнього руху;
- надавати долікарську допомогу.

Вихованці мають набути досвід:

- підготовки туристського спорядження та догляду за ним;
- читання карти, орієнтування на місцевості;
- організації страховки і самостраховки учасників походу;
- догляду за спорядженням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажанський Михайло. Скорочена історія українського Пласта // Пластовий шлях. - 1988. - Ч. 2-3 (8586). - С. 50-58.
 2. Гаврилова О. В. Становлення скаутського руху на Україні / Гаврилова Олена Вікторівна // Наукові праці. – Т. 46. – Вип. 33: Педагогічні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили. 2006. – С. 162-167.
 3. Довбищенко В., Решетников О. Скаутинг: Словарь-справочник / Региональное бюро Евразии. - Ялта- Гурзуф, 2001.
 4. Конституция Всемирной организации скаутского движения. - Ялта-Гурзуф, 2000. - 19 с.
 5. Сич О. Пласт: нарис витоків, історії, сьогодення. - Івано-Франківськ, 1999. - 80 с.
 6. Субтельний Орест. Україна: історія / Пер. с англ. Ю.І. Шевчука; Вст. ст. С.В. Кульчицького. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Либідь, 1993. - 720 с.
 7. Організація українських скаутів: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://skauty.org.ua/>
-